

เอกสารข่าว

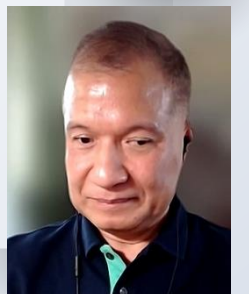
วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

คณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ วุฒิสภา นำโดยนายวัลลภ ตังคณานูรักษ์ ประธานคณะกรรมการ ได้จัดประชุม (ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์) เมื่อจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา โดยที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณา รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การสานพลังเชิงระบบรับมือสังคมสูงวัย สรุปลงสาระสำคัญได้ ดังนี้

นายวัลลภ ตังคณานูรักษ์
ประธานคณะกรรมการ

รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การสานพลังเชิงระบบรับมือสังคมสูงวัย

นายเกษม พันธุ์สิน

นักวิชาการอาวุโส สสส.

คณะกรรมการพิจารณาศึกษาข้อเสนอการรวมพลังเชิงระบบ

รับมือสังคมสูงวัย

ผู้นำเสนอรายงาน

แนวทางการจัดทำ

มองผลกระทบของสังคมสูงวัยที่ไม่ใช่เรื่องเฉพาะผู้สูงอายุ หากแต่เป็นเรื่องของคนทุกกลุ่มวัย

ระบุความเชื่อมโยงของแต่ละภาคส่วนในการรองรับสังคมสูงวัยของประเทศเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาเชิงระบบที่สอดคล้องกับแผนระดับชาติอื่น ๆ

ส่วนประกอบของรายงาน

๑. บทนำ

สถานการณ์ ของประเทศไทย

ปี ๒๕๖๕

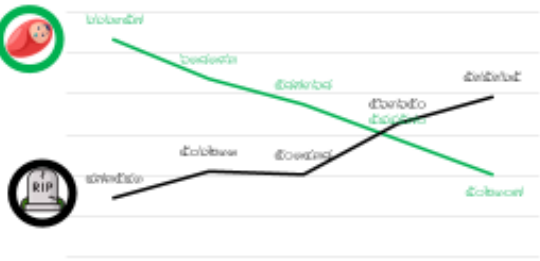

๑๒.๖๙ ล้านคน ร้อยละ ๑๙.๒๑

๖๖.๐๙ ล้านคน

จำนวนการเกิดลดลง แต่จำนวนการตายสูงขึ้น

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประเทศไทยเข้าสู่ปลายทางของสังคมสูงวัยแล้ว (Aged society) และมีแนวโน้มที่จะยกระดับเป็น "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" (Complete-aged society) ในอีกไม่ช้า

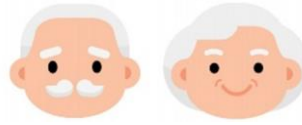
จึงนำไปสู่การศึกษาสถานการณ์ปัญหา ความคืบหน้าในการขับเคลื่อนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในมิติต่าง ๆ

และแนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับสังคมสูงวัยที่เหมาะสม

๒. แนวคิด นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

นโยบายด้านสังคมสูงวัยของไทย

วาระปฏิรูปที่ ๓๐

การปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

วางมาตรการเพื่อรองรับสังคมสูงอายุทั้งระบบทุกช่วงวัย เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม และสภาพแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

กำหนดกรอบการเสริมสร้างศักยภาพตลอดช่วงชีวิต ไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และเพิ่มพลังทางสังคม เพื่อรองรับสังคมสูงวัย

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓

กำหนด ๔ แผนปฏิบัติการย่อยที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุ “มีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓

มีหมุดหมายการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการรองรับสังคมสูงวัยในด้านการปรับสภาพแวดล้อมของเมือง สร้างมาตรการควบคุมครองทางสังคม และสร้างระบบนิเวศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกกลุ่ม

คำแถลงนโยบายรัฐบาล ๒๕๖๒

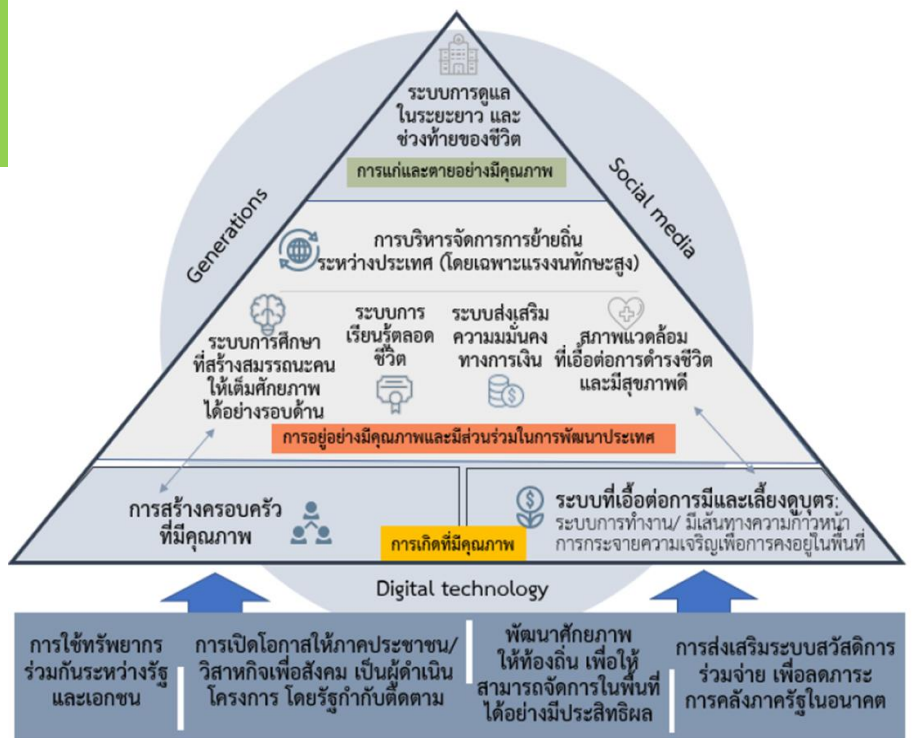
กำหนดแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมถึงการปฏิรูประบบการออมและการพัฒนาศักยภาพของประชาชน พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุข รวมถึงปรับปรุงระบบสวัสดิการและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมสูงวัย

กำหนด ๒ มาตรการหลักเพื่อสร้างการบูรณาการระหว่างแผนและภาคส่วนต่างๆ ที่นำไปสู่เปลี่ยนแปลงและความยั่งยืน ให้คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงวัย

แผนพัฒนาประชากร เพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๘๐)

“ประเทศไทยมีประชากรที่เกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการร่วมยกระดับการพัฒนาประเทศ”

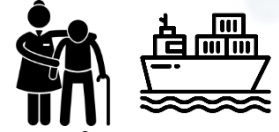
๓. ผลกระทบและแนวโน้มการเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย

มิติเศรษฐกิจ

การเติบโตของภาคเศรษฐกิจใหม่

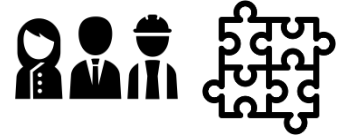
กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเผยธุรกิจดูแลผู้สูงอายุจดทะเบียน
ตั้งใหม่ ๖๗ ราย -> ๑๑๗ ราย

การเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

แรงงานสูงอายุมิแนวโน้มสูงขึ้น ส่วนมากอยู่ในภาคนอกระบบ
เสี่ยงต่อการถูกเอาเปรียบ

การขยายตัวของภาระในระบบสวัสดิการ

ปี ๒๕๕๙ มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพ ๖.๓ หมื่นล้านบาท
ในขณะที่ปี ๒๕๖๓ เพิ่มขึ้นเป็น ๗.๖ หมื่นล้านบาท
โดยสภาพัฒน์คาดว่าจะเพิ่มขึ้นถึง ๑.๓๙
แสนล้านบาท ในปี ๒๕๗๔

มิติสภาพแวดล้อม

ความปลอดภัยในที่อยู่อาศัย

ผู้สูงอายุมีอัตราการเจ็บป่วยจากสาเหตุภายนอกด้วยการพลัดตก
หกล้มมากที่สุด จาก ๓๘๖.๑ คนต่อประชากรแสนคนในปี ๒๕๕๗
เป็น ๕๖๒.๒ คน ในปี ๒๕๖๒

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิต

“สถานที่ขนส่งสาธารณะ” และ “พื้นที่นันทนาการ” เข้าถึงได้ยาก
(GoodWalk) และปัจจุบันมี ๕๙% ของสถานีรถไฟในเมืองที่มี
ลิฟท์หรือทางลาดสำหรับรถเข็น และ ๓๐% ของรถขนส่งประจำ
ทางที่เป็นรถพื้นต่ำ (TDRI)

มิติสุขภาพ

ภาระโรคในกลุ่มผู้สูงอายุ

คาดว่าปี ๒๕๗๓ จะมีผู้สูงอายุป่วยเป็นอัลไซเมอร์เพิ่มสูงขึ้นเป็น ๑.๑๗๗ ล้านคน

โรคไม่ติดต่อเรื้อรังสะท้อนสุขภาวะในอนาคต

WHO ประเมินว่า NCDs ก่อให้เกิดภาระทางเศรษฐกิจไทย
ที่ครอบคลุมค่ารักษาพยาบาล และผลกระทบต่อการทำงาน
รวม ๑.๖ ล้านล้านบาทต่อปี

ผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัว

ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตัวคนเดียว
จำเป็นต้องได้รับ LTC และผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นคนในครอบครัว
ได้รับการดูแลจากผู้ประกอบวิชาชีพเพียง ๐.๗ %

มิติสังคม

สภาพครอบครัวแห่งกลาง

ขนาดครอบครัวในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มเล็กลง ประกอบกับการทำงานนอกภูมิลำเนาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของสัดส่วน “ครอบครัวแห่งกลาง” (Townsend Thai Data)

วัยาคติ

“วัยาคติ (Ageism)” หมายถึง การเหมารวม อคติ และการเลือกปฏิบัติจากความแตกต่างทางด้านวัยที่มีต่อผู้อื่นและต่อตนเอง ส่งผลกระทบทางผลต่อผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การเงิน การล่วงละเมิดทางเพศ และการถูกทอดทิ้ง

เทคโนโลยีดิจิทัลกับนิยามของชุมชน

เทคโนโลยีดิจิทัลจะยิ่งมีบทบาทต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนทุกกลุ่ม นำมาซึ่งปัญหาการแพร่กระจายของข่าวลวง และอาชญากรรมไซเบอร์ ที่ส่งผลต่อคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

๔. ผลการศึกษา

๔.๑ ประเด็นในภาพรวม

๑.

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีนโยบายระดับชาติที่สำคัญต่อการเตรียมความพร้อมประชากรเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ซึ่งมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐)

แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๘๐)

ข้อเสนอแนะ

๒.

ประเด็นการพัฒนาทั้ง ๔ มิติ มีความเชื่อมโยงกันในบางจุดในลักษณะของการส่งเสริมซึ่งกันและกัน หรือเป็นปัจจัยความสำเร็จของอีกประเด็นหนึ่ง

๔.๒ จุดคานงัด (Critical Point) ของประเด็นการพัฒนาแต่ละมิติ

มิติเศรษฐกิจ

- การปรับมุมมองทางเศรษฐกิจ ให้สอดคล้องกับโครงสร้างประชากร
- โครงสร้างตลาดแรงงานที่รองรับแรงงานสูงอายุ ทั้งด้านคุณภาพ (Skill) และปริมาณ (กำลังแรงงาน) – Decent work
- แผนการออม เพื่อชีวิตหลังเกษียณ

มิติสภาพแวดล้อม

- โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและการให้บริการต้องมีการออกแบบให้เหมาะสม
- สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและยั่งยืน
- ระบบนโยบายและการพัฒนาที่เอื้อต่อสังคมสูงวัย

มิติสุขภาพ

- ระบบการดูแลสุขภาพระยะกลาง-ยาว ที่ไร้รอยต่อ (บ้าน-ชุมชน-โรงพยาบาล)
- การสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับทุกช่วงวัย (Health Promotion) ครอบคลุม Health determinant ๕ ด้าน

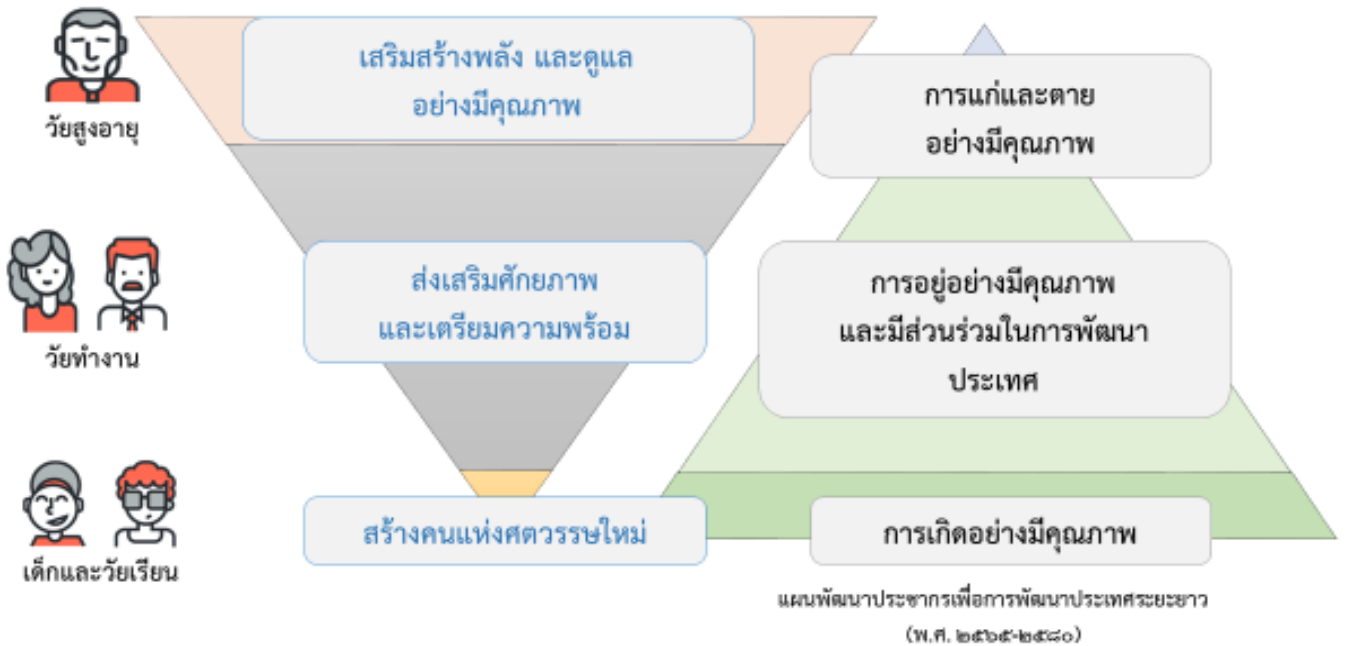
มิติสังคม

- การเข้าใจพลวัตการเปลี่ยนแปลงของนิยาม “ชุมชน”
  - การเปลี่ยนแปลงของชุมชนบทบาท
  - การขยายตัวของความเป็นเมือง
  - ชุมชนโลกเสมือนจริง (Virtual Community)
- การใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน

๔. ข้อเสนอแนะ

แนวทางการบูรณาการเชิงระบบ

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน

มิติเศรษฐกิจ

- ส่งเสริมนวัตกรรมและธุรกิจที่สอดคล้อง
- สร้างทักษะและทัศนคติที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่
- ปรับโครงสร้างตลาดแรงงานให้รองรับสังคมสูงวัย

มิติสภาพแวดล้อม

- สร้างสภาพแวดล้อม ที่เป็นมิตร ส่งเสริมสุขภาวะ และยั่งยืน
- ประสานแผนการสร้างพื้นที่สุขภาวะและแผนคมนาคม
- การปรับกระบวนนโยบายประชากร

มิติสุขภาพ

- ส่งเสริมการสร้างเสริมสุขภาพในทุกช่วงวัย
- ยกระดับบริการสุขภาพ ปฐมภูมิอย่างมีส่วนร่วม
- บูรณาการการดูแลระยะกลาง/ยาวแบบไร้รอยต่อ

มิติสังคม

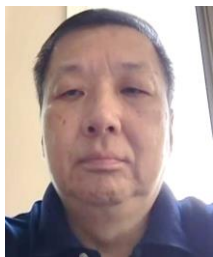
- สร้างชุมชนท้องถิ่น/ชุมชนเมือง/ชุมชนเสมือนจริง แข็งแรง
- ส่งเสริมการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกัน
- ส่งเสริมให้มีบริการดูแลเด็กและผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ ที่ประชุมได้เสนอแนะเพิ่มเติม โดยให้คำนึงถึงเรื่องการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ โดยสะดวก ปลอดภัยและเป็นมิตร

ที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการ

เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสได้โอกาส
ให้คนพิการได้เข้าถึงการศึกษา
ให้ทุกคนมีโอกาสได้พัฒนา
ให้สังคมได้พัฒนาไปด้วยกัน
นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ประพันธ์โดย นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
กมธ.การพัฒนาระบบ

จัดทำโดย ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาระบบ และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส โทรศัพท์ ๐๒ ๘๓๑ ๙๒๒๕